

Hrvatska - Iseljeništvo - Svijet

BLOGBUSTERS Anči Fabijanović, prof / 16 Studeni 2020

SOS (Sasvim osobno stajalište): Trag u vremenu, a možda i u beskraju i u svemiru ...i za kraj - Ne zaboravimo Vukovar!

Jedna od meni najdražih, ne samo talijanskih, pjesama je ova: „Ognuno sta solo sul cuore della terra / trafitto da un raggio di sole / ed e subito sera“, tj. u prijevodu (Svatko stoji sam na srcu zemlje / pogođen (proboden) zrakom sunca / i odmah dolazi noć - to je jako slobodan moj prijevod) poznatoga pjesnika Salvatorea Quasimoda. Tri (odnosno četiri) stiha poznatoga sicilijanskoga poete donose puno značenja, ali prije svega potiču na razmišljanje. Da, takvi i slični stihovi potvrđuju činjenicu o prolaznosti ljudskog ovozemaljskog života, a poezija je jedan od najviših i najdubljih načina da se o tome progovori na posebno upečatljiv način, način koji potiče na razmišljanje, možda tugu, ali zapravo i nadu. Jer, napisavši ove predivne i zvučne i proživljene stihove pjesnik je ostao zapamćen – za sva vremena. Evo npr. baš danas, dok pišem ovaj tekst, a to je 15. studenoga 2020. godine i na Googleu su svoj logo prilagodili Jacquesu Brelu, slavnom francuskom šansonijeru i glumcu. Zato što znaju da tim daju na znanje koliko je umjetničko izražavanje važno i u ovom našem digitaliziranom sveprisutnom sve „raširenijem i pokrivenijem“ svijetu. I u takvom dakle, donekle (ako mi to dozvolimo) dehumaniziranom svijetu, gdje se sve može saznati zapravo iste sekunde kad se dogodi (s kraja na kraj kugle zemaljske, pa i dalje) ipak ima i duše i poezije i osjećaja i pijeteta te sjećanja na značajne umjetnike. Koji su obogatili naš život i to će nastaviti i dalje darivati novim generacijama – uz pravi odgoj i obrazovanje - nadajmo se ... Pokušaj je to vrijedan pozornosti i podcrtava ono moje razmišljanje iz nekog proteklog bloga kako STEM-u (kad

može Google, još više može obrazovanje kao takvo sa svojim kurikulum koji još nema određene i sasvim definirane obrise) svakako treba pridodati jedno A – a to je ART. Od toga prijedloga (preuzetoga od akademika Paara) ne odustajem ... No, zašto sam se toga sjetila?

Umjetnici odlaze, djela ostaju

Kod nas su se zaredale smrti važnih i vrijednih i talentiranih ljudi. Prije nekoliko dana mnogi su bili tužni zbog odlaska predivne glumice, a samozatajne i nenametljive – Vere Zima. Zatim nas je napustio Krunoslav Kićo Slabinac, čovjek koji je bio više od pjevača, jer je značio ljepotu Slavonije, jer je volio svoju rodnu grudu, jer je imao smisla za humor i za kontakt sa svojom publikom, a to znači i s narodom. Ujedno je znao biti sentimentalna (i prema svojim ljubavima i prema dragim ljudima u obitelji), a sve su to kvalitete, uz sjajnu glazbu i riječi, koje ostavljaju trag – duboki i nezaboravni. Što im je zajedničko - tim ljudima koji su bili tu među nama, a sad ih više nema? Ostavili su trag u vremenu. Sad ih oplakuju ne samo rodbina nego i mnogo Hrvata, pa i onih izvan domovine, koji su znali za njihovo djelo. Korona tj. ova pandemija koja je zahvatila i našu sredinu/okolinu, ali i cijeli svijet, čini čak osjetljivijima na ovakve gubitke. I podsjeća kako su spomenute osobe ostavile, kako istaknuh, trag u vremenu. Ne samo trenutno nego na dugo vremena, ako ne i vječno. Ostaviti nešto iza sebe san je mnogih, ipak se umjetnost čini najjačom snagom i ostavlja najdublji trag za sobom: u sadašnjosti ali i za neke nove generacije. Zato i postoje različite obljetnice, obilježavanja rođenja ili smrti velikih književnika, glazbenika, slikara, kipara its. ali i tiskanje njihovih djela te interpretacije koje uvijek donose nešto novo, pa i polemičko ponekad (zašto ne?) pridonose tome sjećanju i štovanju.

Evo, neki dan „Teatar poezije“ dostojno je obilježio - prvi je tu naravno najvažniji u obilježavanju 65. godišnjice od smrti pjesnika Tina Ujevića bio osnivač i realizator projekta Goran Matović. A veliki Ujević, naravno, ostavio je trag, reklo bi se i u svemiru, ako uzmemo jednu znakovitu riječ iz njegove pjesme „Pobratimstvo lica u svemiru“. Zanimljivo je za ovu prigodu razmišljanje novog predsjednika DHK Zlatka Krilića, koji je režiser i scenarist filma nazvanoga „Za Tina“. Ustvrdio je on tim povodom kako Tinova poezija sintetizira klasično i suvremeno te kako je to „poezija koja se obraća čovječanstvu u prvom licu“. Predivne riječi, pune poštovanja prema pjesniku kojemu smo svi dužni zbog onoga što nam je ostavio – ljepotu izričaja, dubinu sudbinskoga osjećanja života, boemštinu koja nije (ili za njega zapravo i je) razarajuća, ali je i produktivna, ostavlja trag (ponavljam se, ali neminovno je to ovaj put). Raduje činjenica što su Teatru poezije u ovom prisjećanju na velikoga pjesnika iz Vrgorca potpomogli upravo grad Vrgorac, ali i DHK te glumci zagrebačkoga HNK, od kojih je sjajnu rečenicu izrekao Goran Grgić: „Tina se može čitati poput Biblije.

Noć za pamćenje i plakanje

Zaustavimo se na trenutak, jer sam se sjetila kako su ovo događanje, s punim pokrićem popratili u Vijestima iz kulture, malo ali jakoj i s malo riječi, a puno sadržaja, emisiji Vijesti iz kulture na HTV-u. To je popularni VIK kojega pri kraju dana, u gluho doba noći mnogi čekaju – posebno sada u vrijeme pandemije, ali je tako bilo i ranije. Dakle, HRT se odužio i Tinu i ranije spomenutima Kići Slabinu i Veri Zima. Za oproštaj od Kiće emitiran je dokumentarac ali i prekrasan koncert s tamburašima Siniše Leopolda – namjerno tako pišem jer je on obilježio svojim marom i znanjem to njihovo nadahnuto tamburaško sviranje i

uživanje u mnogim vrstama glazbe. Bila je to noć za pamćenje, pa i plakanje – što ne bismo bili iskreni. A za Veru Zima isto su našli najbolji njezin film: u filmu „Mećava“, davno snimljenom, najbolju je ulogu ostvarila, najzreliju, iako nam je kasnije bila jako prirasla srcu u seriji „Odmori se, zaslužio si, pa i mnogim ulogama u kazalištu. Ovdje je imala tragičnu ulogu, s mnogo psiholoških nijansi, pod palicom sjajnoga režisera i na osnovu književnoga predloška koji govori o Lici nekad, ali i o ljudskoj sudbini koja je moguća u svako doba i s različitim predznacima. A da nam podari užitak za gledanje, dubinu promišljanja i ,kako ja to volim reći, katarzu koju trebamo kao ozebli sunce. Da, u Zagrebu ga nema ovih dana, pa ga na neki način „prizivam, da se malo našalim usput, jer je i ta šala potrebna danas u ovim svim nedaćama koje nas dosežu neumoljivo i bez pitanja.

No, vratimo se onima koji doista ostavljaju trag. Mnoga su kazališta ovih dana posvetila svoje predstave, naravno pod uvjetima koje traži stožer, na potrebnoj udaljenosti, uz maske i sve ostalo. Mani Gotovac kao ženu koja je potekla iz umjetničke obitelji, koja je imala buran život i ljubavni i stvaralački. Jer, poznata kao vrsna kritičarka (a takvu je najviše volim, moram priznati, iz najboljih vremena ITD-a) , napisala je i nekoliko autobiografskih knjiga i bila je prije svega – odlučna i temperamentna i „bez dlake na jeziku“ da tako kažem. No, jedan dugi glumac nije doživio da ga se rodni Split, a zašto ne i drugi, uz obljetnicu, sjete. To je Boris Dvornik, pa je o tome pisao Siniša Vuković, s pravom. Jer, Boris je bio glumac i čovjek velike karizme, sposoban glumiti različite uloge i na pozornici i na televiziji i u filmu. Duga je bila njegova karijera, ali uvijek je bio i ostao prije i iznad sveg – Splićanin. Pa piše s pravom Siniša Vuković u Slobodnoj Dalmaciji: „U kanonadi prekomjernoga granatiranja topništvo šutnje, preklani je kolektivni Split preskočio obilježiti 10. obljetnicu smrti Borisa Dvornika, a onda se već godinu potom, dakle lani, pod jednakim bombardamentom mučanja na sav razglas u zajednici prešutjelo i 80. godišnjicu rođenja zacijelo najpoznatijega i najdražega glumca iz Dalmacije svih vremena. A svojim je kreacijama u više desetljeća trajanja karijere označio i obilježio djetinjstva i mladosti na prostorima daleko prostranijim od širega dalmatinskog zavičaja. Ali, eto, to smo mi, podjednako i tašti i prokleti...“

Zadovoljstvo više znači brigu manje

Ova veza s Dalmacijom dovodi me do, opet „friške“ vijesti, da ostanemo u dalmatinskom „štihu“ toga kako nas stranci, u ovom slučaju Englezi doživljavaju kao treću po redu top destinaciju za boravak u relativno najmanjoj opasnosti od koronavirusa. Da, Dalmacija i posebno njezini otoci nude mir i tišinu, nude relativnu udaljenost od ljudi, na žalost jer ih ni nema puno, jer svi bježe u grad za boljim životom ili čak u inozemstvo. No, evo primjera baš vezanog uz kulturu i knjigu koja je ovih dana opet u središtu pozornosti zbog akcije "Knjiga svuda i svakome" u Makarskoj je, nema tome dugo, otvorena jedna knjižara, a znam i za neke nove nakladničke kuće u Zagrebu. Dakle, opet se potvrđuje moja teza o umjetnosti, posebno pisanoj riječi kao melemu na ranu usamljenog i prestrašenog čovjeka, koji tako ulazeći u svijet mašte i kreacije nekog dobrog autora ima jedno zadovoljstvo više, a i pokoju brigu manje, tj. zaboravlja na nju). Ima li išta ljepše od toga? Nema. A naši kreativci , da tako kažem, ne stoje skrštenih ruku, pa tako Ivica Prtenjača uporno i predivno nastavlja na radiju to je još jedan medij koji vam može smislom ispuniti život u (više ili manje - izolaciji), jer ipak smo svi više doma nego inače) svojom Metaforom (ako netko ne zna emitira se četvrtkom od 20 do 22 sata na I. programu Hrvatskoga radija). Prekjučer je, dakle, 13. studenoga (to dokazuje da nismo i ne smijemo biti praznovjerni) našao prekrasnu laganu glazbu, ali i predivne stihove. Najprije je na redu bila suvremena hrvatska pjesnikinja Dora Jagić, zatim je

na red došao Tin Ujević, ali kao prevoditelj velikoga američkoga pjesnika Walta Wittmana! Zanimljivo je tumačenje simpatičnoga Prtenjače kako mu „treba potvrda te starije gospode“. Puno znače te riječi - i iskrenost i poštovanje! Čitao je voditelj i autor emisije i stihove T. S. Eliota u prijevodu Tomislava Brleka, kao i pjesme Marine Cvetajevе. Svakako je emisija za preporuku za sve one koji vole poeziju ili će je tek zavoljeti. A glazba – evo samo jednog prekrasnog primjera: Maja Posavec uz pratnju tako je sjajno izvela sjajnu pjesmu velikoga Leonarda Cohena (i on nas je napustio ne tako davno), pjesmu Dance Me to the End of Love, da nisam mogla shvatiti da je tako nešto moguće. Dakle, pjesma i riječi zajedno – to je ono pravo za Metaforu i čovjeka koji i sam piše i sam se bavi nekom vrstom društvenog angažmana – kad on postavi pitanje npr. za popularnu emisiju Nu2 to je pravi mali esej, neka vrst kolumne, a ponekad bome i malo jači „ubod“ u temu ...

Da, takvi ljudi (a Hrvatski je radio pun takvih primjera, kao najbrži i ponekad najkulturniji medij, da se zaposleni kod „starije sestre“ TV, tj. u ovom slučaju HTV ne naljute, a uostalom komercijalne televizije zapravo ni nemaju kulturnog ni obrazovnog programa, oni su, kako sami ističu „samo zabava“ , ili samo informacija i to često površnog i aferaškog tipa) ostavljaju trag u vremenu. Budimo im zahvali na tome i uživajmo u njihovom trudu i maru. Evo ovih dana nam se predstavila, puna talenta i planova, Daria Lorenzi Fras s mnogim svojim zamislima i ostvarenjima, ovih dana veselio se Dražen Sirišćević što može primiti publiku, napokon, uz mjere opreza, u „svoju“ dvoranu Vatroslav Lisinski (rekao je da je to „kao da opet ide u prvi razred“)... Veselio se Rafaelić svojoj novoj knjizi Povijest svjetske egiptologije prevedenoj vani, te se zalagao za osnivanje egiptologije na FFZG. Sve vrijedni, pametni ljudi, kao i jedna spisateljica kojoj na žalost nisam zapisala ime koja govori o usamljenoj ženi od 80 godina koju su svi zapravo zaboravili nakon potresa. Neka ona ne zaboravi sama sebe – evo ako pogleda HTV, ako poslušā HR, ako pročita neku knjigu bit će sama, ali ne i osamljena. Vrijedi to za svakoga od nas. Otiđimo samo tragom vremena i sjećanja i svemira ... i nemojmo biti zločesti. Ne isplati se. Život je kratak ... to valjda nije upitno?! Probajmo ga živjeti pozitivno koliko god možemo. Ljutnja, prepucavanja, nadvikivanje, nedajbože fizička razračunavanja (da ne upotrijebim težu riječ) nikad nisu rješenje. Svaka dobra polemika dobro dođe, ali s mjerom i , što je najvažnije, provjerenim argumentima. Da naš rad i trud ne bude raspršen, otpuhan, zaboravljen, zatrt i nezreo ... Tražim li previše? Ja mislim – ne.

I za kraj – NE ZABORAVIMO VUKOVAR! Dolazi datum prepun patnje bola, ali i prkosa i snage.

Kao da je dio te snage ostavio, otišavši u miru, i kipar (ali prije svega istaknuti konceptualni umjetnik) Ivan Kožarić, koji je, saznajem na radiju, dok ovo pišem, upravo danas umro u 100. godini života. U Zagrebu, gdje ostaju njegovo "Prizemljeno sunce" i "Matoš na klupi". I uspomena na Gorgonu. Trag u vremenu i svemiru i beskraj? Svakako. A ono sunce od Quasimoda ponavlja Kožarić. Trag, povezanost umjetnosti i umjetnika i pobratimstvo njihovo u svemiru - svakako ...